

تبیین شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی از دیدگاه مقام معظم رهبری

طاهره کنعانی^{*۱}

نجف لک زایی^۲

چکیده

هدف: نخستین و مهم‌ترین هدف هر نظام سیاسی از جمله نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران تأمین امنیت ملی است. توان و قدرت اداره کشور در جنبه‌های مختلف به‌ویژه در زمینه‌ی امنیت ملی موجب افزایش مقبولیت و رضایت مردم می‌شود و در واقع کارآمدی نظام را افزایش می‌دهد. در این پژوهش هدف شناخت دیدگاه مقام معظم رهبری در خصوص شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی است.

روش‌شناسی پژوهش: با روش تحلیل مضمون که یکی از روش‌های تحلیل کیفی می‌باشد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد مضمون محوری بیانات مقام معظم رهبری حفظ نظام درمقابل دشمن است و بر مضامینی چون دشمن شناسی، وحدت ملی، رضایتمندی عمومی، وظیفه‌شناسی و احساس مسئولیت در راستای حفظ نظام تأکید داشتند.

نتیجه‌گیری: در این پژوهش به علت محدودیت مقاله فقط ۳۰ مضمون آورده شد که در جدول شماره یک تنظیم شد و در جدول شماره دو از مضامین پایه، ۹ مضامین سازمانده دهنده و ۴ مضامین فراگیر استخراج شد از نظر مقام معظم رهبری خدشه وارد کردن به امنیت ملی، خدشه وارد کردن به اقتدار نظام است ایشان بر مردمی بودن شیوه تحقق امنیت در کشور تأکید دارند. شناخت تاکتیک‌های نفوذ، دادن آگاهی به مردم، تلاش در ایجاد وحدت ملی و رضایتمندی عمومی در ایجاد و حفظ امنیت ملی نقش بسیار مهمی دارد. مضمون محوری تمام بیانات به‌ویژه در حوزه امنیت ملی حفظ نظام در برابر دشمن خارجی است و همه آحاد ملت وظیفه دارند در این راستا حرکت کنند.

کلید واژه‌ها: امنیت، امنیت ملی، کارآمدی، مقام معظم رهبری، جمهوری اسلامی.

Email: kanani.tahere@gmail.com

۱- دانشجوی دکترای دانشگاه باقرالعلوم (ع) (نویسنده

مسئول)

Email: najaf_lakzaee@yahoo.com

۲- استاد دانشگاه باقرالعلوم (ع)

مقدمه

امنیت همزاد بشر است و انسان از آغاز خلقت نیازمند آن بوده است و تحقق آن را در سایه زندگی گروهی و اجتماعی راحت‌تر یافته است. امروزه تحقق امنیت با توجه به پیشرفت‌های علمی-تکنولوژیک و غیره سخت‌تر شده است؛ کشور ما به خاطر موقعیت خاص جغرافیایی، منابع و ذخایر عظیم طبیعی، بازار مصرف خوب و وقوع انقلاب اسلامی و غیره همواره در طول تاریخ مورد ناامنی‌های زیادی بوده است و امنیت یکی از مسائل مهم و دغدغه همیشگی مردم و حاکمان ما بوده است و مهمترین خواست مردم از حاکمان و نظام سیاسی همیشه تأمین امنیت ملی بوده است؛ از آنجا که معیار کارآمدی یا ناکارآمدی یک نظام سیاسی در عملکرد نظام سیاسی سنجیده می‌شود، عملکرد نظام سیاسی اگر موجب افزایش رفاه عمومی و مهم‌تر از آن ایجاد امنیت ملی شود، رضایت و مقبولیت مردم را در پی خواهد داشت و کارآمدی نظام افزایش می‌یابد. کارآمدی هر نظام به توانایی نظام برای انجام کارویژه‌هایش و تحصیل حداکثر رضایتمندی مردم به‌ویژه در زمینه امنیت ملی مربوط است.

امنیت مهمترین شرط حیات انسان است و پاسخ به سایر نیازهای انسان در سایه تأمین امنیت امکان پذیر است. می‌توان گفت امنیت یک نیاز فطری انسان است و تأمین آن از مهم‌ترین خواسته‌های بشر و از کارویژه‌های اصلی حکومت‌ها می‌باشد. در قرآن کریم آمده است وقتی حضرت ابراهیم خانه خدا را بنا نمود از خدا خواست که شهر مکه را شهر امن قرار دهد «رب اجعل هذا البلد آمناً» (ابراهیم، ۳۵). این حاکی از اهمیت امنیت و اولین شرط برای زندگی و سکونت انسان در یک منطقه و شهر و کشور است.

سؤالی که در پی پاسخ به آن هستیم این است که شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی از دیدگاه مقام معظم رهبری چیست؟ برای پاسخ به این سؤال ابتدا مفهوم امنیت، امنیت ملی و مفهوم کارآمدی مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ سپس با استفاده روش تحلیل مضمون بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری در جدول شماره یک تنظیم می‌گردد و مضامین پایه‌ای استخراج می‌گردد؛ در جدول شماره دو از مضامین پایه‌ای، مضامین سازمان دهنده و در نهایت مضامین فراگیر انتزاع می‌یابد؛ و در انتها به تحلیل و تبیین بیانات مقام معظم رهبری در خصوص شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی پرداخته می‌شود.

پیشینه پژوهش

تاکنون کتاب‌ها و مقالات بسیاری در مورد امنیت و امنیت ملی نگاشته شده است کتاب‌هایی چون تأملی نظری بر امنیت ملی از آقای فرهاد درویش، در جستجوی امنیت ملی از آقای زببگنیو برژنسکی، کتاب نظریه امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران از آقای سیامک ره پیک، کتاب چهره‌های متغیر امنیت ملی از آقای رابرت ماندل و غیره و مقالاتی چون امنیت ملی رهیافت‌ها و آثار از آقای اصغر افتخاری، مقاله چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت ملی از آقای باری بوزان، مقاله ملاحظه‌ای درباره امنیت ملی از آقای علی شمس اردکانی، مقاله ابعاد نظری و راهبردی امنیت در اندیشه و آراء امام خمینی از آقای فرهاد درویش و مقاله راهبرد نفوذ آمریکا و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از آقای رهبر طالعی حور و غیره که در

حوزه امنیت و امنیت ملی نوشته و منتشر شده است که ستودنی است و این نشان دهنده اهمیت و حساسیت بالای این موضوع است و امنیت خانواده، جامعه و کشور برای همه مهم‌ترین اولویت است. نوآوری پژوهش حاضر این است که از دیدگاه مقام معظم رهبری به‌عنوان رهبر جامعه اسلامی شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی تبیین می‌گردد. امنیت ملی کارآمد که موجب رضایتمندی عمومی و اعتماد عمومی مردم به نظام سیاسی می‌شود شاخصه‌هایی دارد که با استناد و استخراج از بیانات مقام معظم رهبری می‌توان به آن رسید و چراغ راهی باشد تا مردم و مسئولان و نهادهای مسئول ذی‌ربط بتوانند ایجاد امنیت ملی کارآمد را فراهم کنند در حالی که در اکثر قریب به اتفاق کتاب‌ها و مقالات بررسی شده صرفاً به موضوع امنیت، امنیت ملی پرداخته‌اند به‌عنوان نمونه در مقاله آقای طالع‌حور تمرکز روی امریکا و فقط یک شاخصه امنیت ملی و آن پروژه نفوذ کار شده است در حالی که در این پژوهش با توجه به استناد مستقیم به بیانات مقام معظم رهبری شاخصه‌های کارآمدی امنیت ملی استخراج می‌گردد و پروژه نفوذ در ذیل دشمن شناسی و هوشیاری آگاهی مردم و مسئولین مطرح می‌باشد.

بررسی مفاهیم

مفهوم امنیت ملی (national security)

واژه «امنیت ملی» از دو واژه «امنیت» (security) و «ملی» (national) تشکیل شده است. ابتدا ضروری هست این دو مفهوم مجزا مورد بررسی قرار گیرد. امنیت «در لغت حالت فراغت از هرگونه تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله را گویند؛ و در اصطلاح سیاسی و حقوقی به صورت امنیت فردی، امنیت اجتماعی، امنیت ملی و امنیت بین‌الملل به‌کار برده می‌شود» (آشوری، ۱۳۸۷: ۳۸). در فرهنگ معین، امنیت به معنی «ایمن شدن، در امان بودن، بی‌بیمی» آمده است (معین، ۱۳۵۱: ۱۲۲). امنیت، توانایی یک کشور در دفع خطر احتمالی و تهدیدات خارجی بر علیه حاکمیت و تمامیت ارضی موجود یا ارزش‌های خود است. امنیت را در بُعد ایجابی بودن آرامش و آسایش و در بُعد سلبی، فقدان ترس، تهدید و مخاطره می‌توان تعریف کرد (افتخاری، ۱۳۹۲: ۷۵). امنیت مفهومی چند وجهی است و درباره معنای آن اختلاف نظر وجود دارد امنیت بر احساس آزادی از ترس یا احساس ایمنی که ناظر بر امنیت مادی و روانی است تأکید دارد (ماندل، ۱۳۷۷: ۴۴). با وجود برداشت‌های مختلف اندیشمندان عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی از امنیت اما همه براینکه امنیت به معنی نبود ترس، آسودگی خاطر، در امان بودن از هرگونه دخل و تصرف بدون رضایت است اتفاق نظر دارند.

در تعریف واژه ملی باید گفت ملت به «گروه بزرگی از افراد بشر که مظهر اشتراک پایدار، زندگی اقتصادی، سرزمین، زبان، خصوصیات و خلیات و سنن و آداب و سوابق تاریخی کم و بیش یکسان است. ملت به مفهوم امروزی با رشد بورژوازی پدید آمد قبل از پیدایش ملت، شکل‌های تاریخی دیگر اشتراک افراد، مثل طایفه و قبیله و قوم وجود داشته است» (آقابخشی، ۱۳۷۹: ۳۷۵). بنابراین به این گروه با این ویژگی‌ها که در یک سرزمین مشترک و با زبان و تاریخ و آداب رسوم و... مشترک زندگی می‌کنند کشور

گفته می‌شود. امنیت ملی یعنی دستیابی به شرایطی که به یک کشور امکان می‌دهد از تهدیدهای بالقوه یا بالفعل خارجی و نفوذ سیاسی و اقتصادی بیگانه در امان باشد و در راه پیشبرد امر توسعه اقتصادی اجتماعی و انسانی و تأمین وحدت و موجودیت کشور و رفاه عامه فارغ از مداخله بیگانه گام بردارد (روشندل، ۱۳۷۴: ۱۳). والتر لپپمن^۱ یکی از اولین کسانی است که امنیت ملی را تعریف کرده است: «یک ملت وقتی دارای امنیت است که در صورت اجتناب از جنگ بتواند ارزش‌های اساسی خود را حفظ کند و در صورت اقدام به جنگ بتواند آن را پیش ببرد» (Lippman, 1943: 5). تا دهه ۱۸۸۰ تعریف جامعی از مفهوم امنیت ملی ارائه نشده بود عده‌ای از دانشمندان حوزه روابط بین‌الملل معتقدند واژه امنیت در قرن بیستم و بعد از جنگ جهانی دوم متداول شده است. «امنیت ملی شامل تعقیب روانی و مادی ایمنی بوده و اصولاً جزء مسئولیت حکومت‌های ملی است تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج، نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند» (ماندل، ۱۳۷۹: ۵۱). از نظر استنلی هافمن^۲: امنیت حمایت یک ملت از حمله فیزیکی و مصون و محفوظ داشتن فعالیت‌های اقتصادی آن را جریانات ویران کننده بیرونی است (Hoffman Stanlm: 1981, 405).

امنیت ملی را می‌توان به‌عنوان شرایط و فضایی تعریف کرد که طی آن هر ملت می‌تواند از اهداف و ارزش‌های حیاتی و ضروری خود در سطح ملی و بین‌المللی محافظت نماید و یا آنها را گسترش دهد (درویشی، ۱۳۷۶: ۱۱).

براساس این تعاریف ویژگی‌های امنیت ملی را می‌توان چنین برشمرد: امنیت ملی امری نسبی است، یعنی امنیت مطلق نداریم، همواره مخاطرات بالقوه و یا بالفعل وجود دارد که ممکن است کشور را تهدید کند؛ امنیت امری ذهنی است، یعنی احساس امنیت به کمیت و کیفیت آن و به دیدگاهی که مردم و نظام سیاسی به دشمن بالقوه و بالفعل خود دارند وابسته است؛ بین امنیت و قدرت رابطه وجود دارد، کشورها در گذشته و حال از استراتژی‌ها و تاکتیک‌های مختلف برای کسب و حفظ امنیت استفاده کرده‌اند انزوایابی، عدم تعهد، توازن قوا، ایجاد سازمان‌های بین‌المللی، ایجاد اتحادیه‌های حمایت کننده و قراردادهای نظامی و در آخرین مرحله جنگ (عامری، ۱۳۷۰: ۱۷۹-۱۸۱).

مسئله بین امنیت ملی، منافع ملی و اهداف ملی ارتباط وجود دارد و در یک راستا می‌باشند. منظور از هدف ملی تصویری از آینده یا مجموعه شرایطی در آینده که کشور حاضر است در راه تحصیل آنها بکوشد (آقابخشی، ۱۳۷۹: ۳۷۹)؛ اهداف امنیت ملی را می‌توان در چهار گروه دسته بندی کرد:

۱. حفظ استقلال و تمامیت ارضی
۲. تحقق رفاه مردم و ثبات سیاسی کشور
۳. حفظ و اشاعه ارزش‌های ملی و اعتقادی
۴. فراهم کردن امکان فراغت خاطر نسبت به تهدیدهای احتمالی (روشندل، ۱۳۷۴: ۸).

1. Walter Lippman

2. Stanlm Hoffman

امنیت ملی را باید در همنشینی و جانشینی آن با منافع ملی تعریف کرد (تاجیک، ۱۳۸۱: ۵۳). منافع ملی وضعیتی است که جامعه سیاسی در بهترین وضعیت ممکن سیاسی و قدرت خود قرار دارد مسلماً منافع ملی امری عینی محسوب می‌شود و نه ذهنی از نظر مورگنتا منافع ملی معیاری است که باید با آن اقدام سیاسی را ارزیابی کرد. از نظر مورگنتا کلید فهم همه مسائل سیاسی و انگیزه اصلی تمام اعمال بشر در قدرت خلاصه می‌شود. تمام کشورها به دنبال کسب قدرت هستند و شناخت این مبارزه برای قدرت کمک زیادی به فهم مسائل سیاسی می‌کند (سیف زاده، ۱۳۷۸: ۱۷۰-۱۸۱).

رابطه بین امنیت ملی و قدرت ملی یک رابطه دوسویه هست. قدرت ملی مجموعه نیروهای مادی و معنوی یک ملت است (آقابخشی، ۱۳۷۹: ۳۸۰). قدرت ملی را می‌توان شامل منابع مادی و هم منابع غیر مادی دسته‌بندی کرد: ۱. منابع مادی مثل: جغرافیا، وسعت سرزمین، منابع ملی، توان اقتصادی، توان نظامی، جمعیت، تکنولوژی؛ ۲. منابع غیرمادی مثل: کیفیت رهبری و حکومت ملی، یکپارچگی اجتماعی، اداره تخصیص منابع برای دست یافتن به هدف‌های ملی، روحیه انضباط، لیاقت و کیفیت نیروهای مسلح، توان بالقوه اتحاد دولت، سطح آگاهی سیاسی (قوام، ۱۳۷۲: ۷۵).

در این پژوهش با توجه به تعاریف مختلفی که ارائه شد به نظر تعریف رابرت ماندل در کتاب چهره‌های متغیر امنیت ملی جامع‌تر باشد و مورد تأیید است که در آن امنیت ملی را شامل تعقیب روانی و مادی ایمنی می‌داند که جزء مسئولیت حکومت‌های ملی است تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج، نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (ماندل، ۱۳۷۹: ۵۱). پس می‌توان گفت امنیت یعنی در امان بودن در بُعد ایجابی در آرامش و آسایش بودن است و در بُعد سلبی بدون ترس و تهدید بودن؛ و امنیت ملی یعنی توانایی یک نظام سیاسی در حفظ کیان خود و تعقیب ارزش‌های حیاتی و منافع ملی در راستای پیشرفت و توسعه زندگی شهروندان بدون دخالت یا تهدید عوامل خارجی.

مفهوم کارآمدی (effectiveness)

مفهوم کارآمدی که مفهوم مشترک در سه رشته مدیریت، اقتصاد و سیاست هست؛ در فرهنگ علوم سیاسی به «قابلیت و توانایی رسیدن به هدف‌های تعیین شده و مشخص» تعریف شده است (آقابخشی، ۱۳۷۹: ۴۴۶). در بعضی فرهنگ‌نامه‌ها اصطلاح کارآمدی به مفهوم میزان موفقیت در تحقق هدف‌ها و یا انجام مأموریت آمده است (معینی، ۱۳۷۰: ۲۱۱). سیمور لپیست کارآمدی را «تحقق عینی یا توان سیستم در تحقق کارکردهای اساسی یک حکومت به گونه‌ای که اکثریت مردم و گروه‌های قدرتمند درون نظام آن را عیناً مشاهده کنند تعریف می‌کند» (لپیست، ۱۳۷۴: ۱۱). بنابراین یک سازمان یا نهاد یا دولت کارآمد سازمان یا نهاد یا دولتی است که می‌تواند اهداف تعریف شده و معین را به صورت عینی محقق سازد؛ در تعریف لپیست کارکرد عینی و تحقق آشکار وظایف و اهداف اهمیت دارد و نشان دهنده کارآمدی است.

با توجه به اینکه موضوع پژوهش تبیین شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی از دیدگاه مقام معظم رهبری می‌باشد باید گفت که چندین نظریه برای سنجش میزان کارآمدی نظام سیاسی وجود دارد و با توجه

به بیانات مقام معظم رهبری بر همراهی و مشارکت و نقش مردم در ایجاد امنیت ملی نظریه رضایت مردم مرتبط به بحث می‌باشد. زمانی که مردم از نظام سیاسی رضایت داشته باشند همیشه از حکومت در مواجهه با ناامنی حمایت خواهند کرد. از جمله نظریه‌های کارآمدی عبارتند از:

۱- نظریه رضایت مردم: براساس این نظریه هر مقدار که حکومت بتواند رضایت مردم را بیشتر جلب کند کارآمدتر تلقی خواهد شد. پس مقیاس کارآمدی آن در میزان جلب رضایت مردم است.

۲- نظریه توفیق: براساس این نظریه هر سازمانی برای تحقق هدف یا اهداف معینی به وجود می‌آید و برای ارزیابی کارآمدی‌اش باید براساس میزان رسیدن به اهداف محاسبه کرد. براساس این نظریه کارآمدی موفقیت در تحقق اهداف با توجه به امکانات و موانع است و هر چه پدیده‌ای در تحقق اهدافش موفق‌تر باشد به همان مقدار کارآمد است.

۳- نظریه سیستم: براساس این نظریه هر سیستم و سازمانی هنگامی کارآمد است که ارتباط خروجی و ورودی آن کاملاً آشکار باشد. یعنی توانایی سیستم در تهیه ورودی، نحوه انجام عملیات روی آنها، نحوه سازماندهی خروجی و حفظ تعادل سیستم در ارتباط با محیط است.

۴- نظریه عمومی اعمال ارادی (ذاتی عمل): به جهت آن که موضوع کارآمدی نظام و سازمان به نحوه عملکرد آن مربوط می‌شود، لذا سه عنصر اصلی این نظریه که عبارت باشد از فهم عامل از وضعیت حقیقی، وضعیت مراد که اراده عامل بر تحقق آن قرار گرفته و برنامه عمل برای رسیدن به وضعیت مراد، نسبت به عملکرد نظام و سازمان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

۵- نظریه نسبیّت: این نظریه کارآمدی را یک مسأله ارزشی تلقی می‌کند که بر اساس ترکیبی از معیارهای ارزشی مختلف، مدل‌های عملی برای ارزیابی کارآمدی نظام یا سازمان به تناسب وضع موجود تهیه می‌شود و بر اساس آن کارآمدی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. یعنی امری نسبی است که به هیچ وجه نمی‌توان یک حد کمی مطلق در ارزیابی آن مبنا قرارداد. کارآمدی کاملاً بسته به عوامل گوناگونی است که بسیار از این عوامل خارج از مجموعه سیستم و نظام سیاسی شکل گرفته است (لاریجانی، ۱۳۷۳: ۵۱).

تأمین امنیت ملی مهم‌ترین دغدغه همه نظام‌های سیاسی و فلسفه به وجود آمدن حکومت‌ها است؛ توانایی در تأمین و حفظ امنیت ملی نشان دهنده توانایی بالا و کارآمدی نظام سیاسی می‌باشد. برژنیسکی در این زمینه بیان می‌دارد که: «از نظر من امنیت محدوده آن یعنی امنیت نظامی صرف نیست گرچه قدرت نظامی یکی از ابعاد مهم رقابت تاریخی آمریکا و شوروی است در عوض معتقدم که امنیت ملی ملاحظات بیشتری را دربر می‌گیرد از جمله زمامداری سیاسی، قدرت اقتصادی، نوآوری تکنولوژیک، حیات ایدئولوژیک و غیره تلاش برای نیل به امنیت ملی بدون عنایت به چنین ملاحظاتی چندان مؤثر نخواهد بود» (برژنیسکی، ۱۳۶۹: ۳). بنابراین برای درک کامل‌تر امنیت ملی نمی‌توان صرفاً به بُعد نظامی توجه داشت به‌ویژه با توجه به شرایط عصر حاضر سایر ابعاد از اهمیت زیادی برخوردار است. از طرفی همان‌طور که باری بوزان در «کتاب مردم، دولت‌ها و هراس» بر این نکته تأکید دارد که نمی‌شود امنیت را صرفاً در حوزه نظامی محدود کرد بلکه امنیت تحت تأثیر عوامل اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، زیست محیطی، فرهنگی در کنار حوزه

نظامی می‌باشد و به هم وابسته هستند (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴). ارتباط وسیع و عمیقی دارند و اهمیت و پیچیدگی آن را چند برابر می‌کند.

یکی از چالش‌های اساسی هر نظام سیاسی ناکارآمدی است. هر نهاد، ارگان و سازمانی به دنبال افزایش و بهبود کارآمدی و کارایی است. بدیهی است که نظام سیاسی که بزرگترین سازمان هر کشور است به این مهم توجه داشته باشد و درصدد افزایش کارآمدی خود باشد. بنابراین کارآمدی را می‌توان توانایی بالقوه و بالفعل کارگزاران و مسئولان نظام سیاسی در ایفای کارویژه‌های خود و کسب حداکثر رضایتمندی شهروندان در راستای مدیریت صحیح کشور و تأمین امنیت ملی به‌عنوان نخستین و مهم‌ترین کارویژه نظام سیاسی تعریف کرد.

چارچوب نظری: روش تحلیل مضمون

در هر پژوهشی می‌توان از روش تحلیل کمی با ابزار تکنیک آماری استفاده کرد یا از روش تحلیل کیفی از طریق استدلال تمثیل، تشبیه، قیاس و استقراء و غیره با کمک فکر منطقی به تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی پرداخت (نکونام، ۱۳۸۷: ۳۴۸). یکی از روش‌های پژوهش کیفی، روش تحلیل مضمون است. در روش‌های پژوهش کیفی داده‌ها باید به‌صورت نظام‌مند بررسی و تحلیل شوند. روش تحلیل مضمون یک روش ساده و مفید است که پژوهشگران می‌توانند به راحتی از آن استفاده کنند.

تحلیل مضمون به بافت داده‌ها، شناخت ایده‌های آشکار و ضمنی توجه دارد. مضمون یک ویژگی متمایز در متن است که نشان دهنده‌ی فهم و درک خاص در رابطه با سؤال یا سؤالات پژوهش می‌باشد. تحلیل مضمون به بافت داده‌ها، شناخت ایده‌های آشکار و ضمنی توجه دارد. در نحوه شناخت مضمون که قلب تحلیل مضمون است ارزش‌های محقق درک متعارف، جهت‌گیری‌ها، تجربیات محقق درباره مسأله و موضوع تحقیق و سؤالات تحقیق قطعاً تأثیر دارد. پژوهشگر می‌تواند با روش‌های مختلفی مضامین متن را انتزاع کند مثل: توجه به کلمات تکراری، مکنون و کلیدی متن، مقایسه و جستجوی اطلاعات مفقود شده، توجه به استعاره‌ها و ویژگی‌های زبان شناختی متن، برجسته کردن متن و جابجایی بخش‌هایی از متن (شیخ‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۹-۱۶۲).

تحلیل مضمون روشی غیر واکنشی و غیرمداخله‌ای برای توصیف عینی، منظم و کمی محتوای آشکار و ارتباطات است (صدیق سروستانی، ۱۳۷۵: ۹۴). در تحلیل مضمون از روش‌های مختلفی چون، روش قالب مضامین، روش ماتریس مضامین، روش شبکه مضامین و روش تحلیل مقایسه‌ای استفاده می‌شود. در روش قالب مضامین، فهرستی از مضامین به‌دست آمده از متن، به‌صورت سلسله مراتبی ترسیم می‌شود. از روش ماتریس مضامین، برای مقایسه مضامین باهم یا با مضامین در منابع استفاده می‌شود. در روش شبکه مضامین، پژوهشگر مضامین پایه، مضامین سازمان دهنده و مضامین فراگیر را سامان می‌دهد و سپس روابط بین این مضامین را به‌صورت شبکه‌ای شناور و نه سلسله مراتبی، نشان داده می‌شود. وقتی شبکه مضامین ساخته شد به‌عنوان ابزاری تصویری برای تحلیل متن می‌توان از آن استفاده کرد (شیخ‌زاده و همکاران،

۱۳۹۰: ۱۶۵-۱۷۴). مفهوم یا مضمون چپستی و چگونگی استخراج آن از مباحث‌های اصلی این روش است. مضمون که دارای معنا و مفهوم برای پژوهش است تقسیم‌بندی‌های مختلفی دارد از جمله مضامین اولیه یا نهایی، مضامین سازمان دهنده، پایه‌ای، فراگیر، مضامین نهایی، مضامین داده محور یا نظریه محور، مضامین اصلی و فرعی، مضامین کلان یا کلیدی، مضامین تثبیت شده یا تثبیت نشده، مضامین مشهود یا مکنون تقسیم‌بندی شده است (همان: ۱۶۰). در این پژوهش با توجه به جایگاه مضمون در شبکه مضامین نوع تقسیم‌بندی که مورد استفاده قرار گرفته است مضمون پایه، مضمون فراگیر، مضمون سازمان دهنده می‌باشد. همان‌طور که ذکر شد تحلیل مضمون به روش‌های مختلف انجام می‌شود. در این پژوهش از روش شبکه مضامین استفاده می‌شود. که سه مرحله دارد: ۱. تلخیص؛ ۲. تحلیل تفسیری؛ ۳. تحلیل ساختاریبخش (فلیک، ۱۳۸۷: ۳۴۸). ابتدا بیانات مقام معظم رهبری را در جدول شماره یک مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم و مضامین پایه‌ای استخراج می‌شود، سپس از مضامین پایه‌ای، مضامین سازمان دهنده و سپس مضامین فراگیر انتزاع می‌شود. در این مرحله دوباره تلاش می‌شود تا با سازمان‌دهی مجدد مضامین پایه‌ای به مضامین فراگیرتر و محوری‌تر دست یابیم و در نهایت به تجزیه و تحلیل و ارائه الگو براساس داده‌ها و مضامین می‌پردازیم.

یافته‌های پژوهش

بررسی اندیشه و نظرات مقام معظم رهبری نشان‌دهنده نگرش ایشان به مقوله کارآمدی در حوزه امنیت ملی و تعیین‌کننده اولویت‌ها، راهکارها و نقطه نظرات ایشان در مورد کارآمدی در حوزه امنیت ملی است که می‌تواند به مردم، مسئولین و مقامات ذی‌ربط در راستای تأمین بهینه امنیت ملی یاری‌دهنده باشد در این قسمت از پژوهش جایگاه مضمون‌ها در شبکه مضامین در قالب جدول ارائه شده است، شبکه مضامین ترسیم و مضامین پایه از بیانات مقام معظم رهبری استخراج و مضامین پایه به مضامین سازمان‌دهنده تبدیل می‌شود و سپس مضامین فراگیر از مضامین سازمان‌دهنده استخراج می‌شود و در نهایت مضمون محوری انتزاع می‌گردد.

در جدول شبکه مضامین ۳۰ مضمون پایه، ۹ مضمون سازمان‌دهنده، ۴ مضمون فراگیر و یک مضمون محوری استخراج گردید. در جدول شماره یک به دلیل محدودیت مقاله فقط ۳۰ مضمون از بیانات مقام معظم رهبری به‌عنوان مضامین پایه استخراج شد و برای نمونه ارائه شد.

جدول ۱: تبدیل نقل قول‌ها به مضامین پایه‌ای

ردیف	نقل قول	مضمون پایه‌ای
۱	«خیال می‌کردند چون اوضاع اقتصادی مردم خوب نیست، پس مردم از نظام حمایتی نخواهند کرد فکر می‌کردند حداقل نتیجه‌ای که پیش می‌آید، این است که امنیت عمومی و اجتماعی مردم از بین می‌رود... امنیت مردم مختل می‌شد و مردم به ستوه می‌آمدند. هدف و برنامه این بود» (مقام معظم رهبری، خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۸/۰۵/۰۸).	هدف دشمن از بین بردن امنیت عمومی و اجتماعی مردم و به ستوه آوردن مردم است.
۲	«هوشمندانه باید نقشه دشمن از حدس زد و تشخیص داد و جلوتر از دشمن عمل کرد» (مقام معظم رهبری، بیانات در حرم مطهر امام رضا(ع) ۱۳۹۲/۱/۱).	نقشه دشمن را باید هوشمندانه حدس زد.
۳	«اختلال در امنیت داخلی، گاهی به بیرون از مرزها وصل می‌شود؛ مثل تحریکاتی که دشمن می‌کند... آمریکایی‌ها بعد از گذشت نزدیک به نیم قرن، امروز اعتراف کرده‌اند که کودتای ۲۸ مرداد را آنها راه انداخته‌اند» (مقام معظم رهبری، بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا(ع) ۱۳۷۹/۰۱/۰۶).	اختلال در امنیت داخلی، گاهی به بیرون از مرزها وصل می‌شود.
۴	«این قتل‌هایی ^۱ که در کشور انجام می‌گیرد کارهایی است که بر خلاف احساس امنیت ملی است. یک ملت در داخل خانه‌ی خود باید احساس امنیت کند. دشمن برای اینکه این اقتدار را بشکند، چه کار می‌کند؟ از یک طرف، با واسطه یا بی‌واسطه، جنایت را مرتکب می‌شود؛ از یک طرف هم انگشت اتهام را به خود نظام متوجه می‌کند» (مقام عظم رهبری، بیانات در دیدار روحانیون و مبلغان در آستانه‌ی ماه مبارک رمضان، ۱۳۷۷/۰۹/۲۳).	شناسایی تاکتیک‌های دشمن برای از بین بردن احساس امنیت ملی مهم است.
۵	«دشمن وقتی می‌تواند به هدف‌های خودش برسد که بتواند در بدنه‌ی حاکمیت نظام و در مسئولان بخش‌های مختلف، اختلاف و شکاف ایجاد کند. دشمن دنبال این قضیه است» (مقام معظم رهبری، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، ۱۳۷۹/۱۲/۲۶).	هدف دشمن ایجاد اختلاف و شکاف در بدنه حاکمیت نظام و در بین مسئولان است.
۶	توانمندی دفاعی بازدارنده؛ با این هم بشدت مخالفند... این بحث‌هایی که راجع به موشک و مانند این حرف‌ها می‌شود معنایش این است: مخالفت با توانمندی دفاعی (بیانات در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۹۵/۰۳/۲۵).	دشمن مخالف توانمندی دفاعی بازدارنده است.

۱. قتل‌های موسوم به زنجیره‌ای

<p>اشتباه، غفلت، کوتاهی ساده لوحی جزء مهم و عنصر اساسی در موفقیت دشمن است.</p>	<p>«خود دشمن می گوید که من برای ایجاد اختلال در ایران بود چه می گذارم ولی ما بگوییم نیست؟! این ساده لوحی نیست؟... بنابراین، دست دشمن هم در کار است. البته اگر ما بیدار باشیم و اشتباه نکنیم، دشمن نمی تواند کاری بکند. پس، اشتباه و غفلت و کوتاهی ما یقیناً یک جزء مهم و عنصر اساسی در موفقیت دشمن است» (مقام معظم رهبری، بیانات در خطبه های نماز جمعه ی تهران، ۱۳۷۹/۰۱/۲۶).</p>	۷
<p>مجروح کردن امنیت، مجروح کردن اقتدار نظام است این عامل ناامنی است.</p>	<p>«مجروح کردن امنیت، مجروح کردن اقتدار نظام است. زیر سؤال بردن اقتدار نظام، که معنایش تشویق به ناامنی و لازمه ی واضح و روشن آن، ناتوانی دستگاه در استقرار امنیت بود. این خودش عامل ناامنی می شود» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۸
<p>تولید کار، تولید کالا، علم، ثروت، فناوری، معرفت، عزت، تولید انسان کارآمد... در این گستره ی وسیع، این تأمین کننده ی امنیت ملی و اقتدار و پیشرفت کشور است.</p>	<p>«تولید در یک گستره ی وسیع باید شعار ملت باشد. تولید کار، تولید علم، تولید فناوری، تولید ثروت، تولید معرفت، تولید فرصت، تولید عزت و منزلت، تولید کالا و تولید انسان های کارآمد؛ این ها همه تولید است... این تأمین کننده ی امنیت ملی و اقتدار و پیشرفت کشور است؛ این یک جهاد است» (مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در صحن جامع رضوی، ۱۳۸۵/۰۱/۰۱).</p>	۹
<p>با همه عوامل و ابعاد ناامنی باید مبارزه کنید: بیکاری، اعتیاد، مواد مخدر، جاه طلبی ها، دخالت و تحریکات دشمن خارجی</p>	<p>«بعضی از عوامل ناامنی اصلاً مربوط به دستگاه های دیگر است؛ اما شما مجبورید جمعش کنید. وقتی اشتغال نباشد یا کم باشد در جامعه بیکاری باشد این خودش یکی از عوامل ناامنی است. وقتی اعتیاد و مواد مخدر رواج داشته باشد، از عوامل ناامنی است... وقتی سیاست بازی های جاه طلبانه و غیر مسئولانه ی کسانی جریان داشته باشد، از عوامل ناامنی است. باید به میدان بیایید و با همه ی ابعاد ناامنی مبارزه کنی» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۰
<p>امنیت، حق عمومی و متعلق به همه ی مردم در سرتاسر کشور است.</p>	<p>«امنیت، حق عمومی و متعلق به همه ی مردم در سرتاسر کشور است و اقوام مختلف، زبان های مختلف، عادات مختلف و ادیان مختلف از آن بهره می برند شما باید امنیت محیط زندگی اش را تأمین کنید. شما بایستی آن را بر سر تمام این ملت بگسترانید» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۱
<p>برای ایجاد امنیت با هدف گذاری برنامه ریزی، عمل کنید و عمل خودتان را با شاخص اندازه گیری کنید.</p>	<p>«برای ایجاد امنیت باید هدف گذاری کنید؛ براساس هدف گذاری، برنامه ریزی کنید؛ بر اساس برنامه ریزی، عمل کنید؛ بعد عمل خودتان را اندازه گیری کنید؛ اندازه گیری با شاخص» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۲

<p>برای مقابله با ناامنی باید هوشیاری، قاطعیت، سرعت اقدام، پیگیری خستگی‌ناپذیر و نگاه یکسان به همه‌ی عوامل ناامنی داشت.</p>	<p>«برای مقابله با ناامنی باید هوشیاری و قاطعیت و سرعت اقدام و پیگیری خستگی‌ناپذیر و نگاه یکسان به همه‌ی عوامل ناامنی داشت... اگر این قاطعیت و پیگیری و هوشیاری و بی‌ملاحظگی در اجرای حق و عدالت وجود داشته باشد، آن‌گاه اقتدار نظام مثل خورشیدی می‌درخشد» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۳
<p>برخورد با عامل ناامنی بایستی قاطع، هوشمندانه، بخردانه، فراتر از همه‌ی بازی‌های جناحی باشد.</p>	<p>«برخورد با عامل ناامنی بایستی قاطع، هوشمندانه، بخردانه و از موضعی فراتر از همه‌ی بازی‌های جناحی‌ای که متأسفانه در دست و بال خیلی‌ها رایج است، باشد» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۴
<p>شناسایی نفوذی‌هایی که از خارج وارد کشور می‌شوند</p>	<p>«یکی از کارهای امنیتی مسئولان اطلاعات عبارت است از شناسایی نفوذی‌هایی که از خارج وارد کشور می‌شوند و خمپاره و مواد منفجره و امثال این‌ها را به داخل می‌آورند» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۵
<p>اگر مسئولیت‌های مسئولان نیروهای مسلح به‌خوبی شناخته و اجرا شود، امنیت تأمین خواهد شد.</p>	<p>«هرکدام از رده‌های گوناگون مسئولان نیروهای مسلح- از بالا تا پایین- مسئولیت‌هایی دارند که اگر این مسئولیت‌ها به‌خوبی شناخته بشود و اجرا بشود، مقوله‌ی امنیت- که بسیار مقوله‌ی مهمی است- تأمین خواهد شد» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۶
<p>دستگاه‌های تأمین‌کننده امنیت باید همدیگر را حفظ و تقویت کنند و با عوامل تضعیف‌کننده مقابله و برخورد کنند.</p>	<p>«یکی از وظایف اصلی شما حفظ همدیگر است. نیروی انتظامی... سپاه پاسداران... قوه‌ی قضائیه... وزارت اطلاعات... این چند عنصر تشکیل دهنده و به‌وجودآورنده‌ی امنیت، باید باهم خوب کار کنند مستلزم این است که تضعیف نشوند. این‌ها به ضرر امنیت کشور است. دستگاه‌ها باید با عوامل تضعیف‌کننده برخورد نمایند» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵).</p>	۱۷
<p>نیروی مسلح دژ امنیت ملی است دلیرانه، فداکارانه، هوشمندانه وظیفه و نقش خود را بدانند می‌توانند این امنیت و این نیاز را تأمین کنند.</p>	<p>«نیروی مسلح، دژ امنیت ملی است. این دژ، اگر قدرتمندانه، چه از لحاظ تجهیزات و چه از لحاظ روحیه، خود را سربلند و استوار بدارد، ملت احساس امنیت و آرامش خواهد کرد. نیروهای مسلح اگر دلیرانه، فداکارانه، هوشمندانه وظیفه و نقش خود را بدانند می‌توانند این امنیت و این نیاز را تأمین کنند» (مقام معظم رهبری، بیانات در مراسم نظامی مشترک یگان‌های نیروهای مسلح استان فارس، ۱۳۸۷/۰۲/۱۲).</p>	۱۸
<p>شاخصه هویت نظامی نیروهای مسلح ما: ایجاد امنیت از روی عقیده، از روی</p>	<p>«نظام، نیروهای مسلح را برای دفاع از مرزهای امنیت ملی می‌خواهد؛ این ایجاد امنیت را از روی عقیده انجام بدهند، از روی جهت‌گیری دینی انجام بدهند؛ این است که مانع از تعدی، مانع از تجاوز از حد، مانع از اسراف در قتل می‌شود، این می‌شود شاخصه هویت نظامی ما» (مقام</p>	۱۹

جهت‌گیری دینی انجام می‌دهند.	معظم رهبری، بیانات در دیدار عیدانه‌ی جمعی از فرماندهان و مسئولان نیروهای مسلح، ۱۳۹۵/۰۱/۲۲).	
لزوم هوشیاری مردم و مسئولین و آگاهی دادن به مردم در مورد هدف دشمن که از بین بردن امنیت ملی کشور است.	«دشمن درصدد نفوذ است هوشیاریتان را بیشتر کنید. دشمن، امنیت ملی ما را هدف گرفته است. امنیت ملی برای یک ملت، از همه چیز واجب‌تر است. اگر امنیت ملی نباشد وقتی که هرج و مرج و ناامنی باشد، هیچ مشکلی از مشکلات مملکت حل نخواهد شد» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان به همراه اقشار مختلف مردم، ۱۳۷۸/۰۴/۲۱).	۲۰
لزوم وجود حد و مرز خط قرمز در درگیری‌های سیاسی و کارهای سیاسی	«شما خودی‌ها وقتی سر قضایای بیهوده این‌طور باهم درگیر می‌شوید، دشمن سوءاستفاده می‌کند برای کار سیاسی و درگیری سیاسی، حدی قائل شوید و خط قرمزی بگذارید. بی حساب و کتاب باهم مبارزه نکنی» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان به همراه اقشار مختلف مردم، ۱۳۷۸/۰۴/۲۱).	۲۱
نقش قلم‌های مزدور در ایجاد فضای ناامنی کمتر از نقش دشمن نیست.	«کشتن شهروندان، عملی برخلاف امنیت است. دشمن است که می‌خواهد در کشور امنیت نباشد. دشمن است که می‌خواهد به این بهانه فضای ناامن درست کند جرم قلم‌های مزدور هم کمتر از آن رادیوهای بیگانه نیست؛ چون نتیجه می‌گیرند که در کشور امنیت نیست» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار روحانیون و مبلغان در آستانه‌ی ماه مبارک رمضان، ۱۳۷۷/۰۹/۲۳).	۲۲
وحدت ملی پشتوانه امنیت ملی است.	وحدت ملی و رفق و مدارا پشتوانه‌ی امنیت کشور و خنثی‌کننده‌ی ترفندهای دشمنان است (پیام به مناسبت حضور حماسی مردم در انتخابات ریاست‌جمهوری یازدهم، ۱۳۹۲/۰۳/۲۵).	۲۳
امنیت ملی ناشی از وحدت ملی است.	«من بر روی «وحدت ملی» تأکید بیشتری دارم؛ به خاطر اینکه امنیت هم ناشی از وحدت است. وحدت مردم، یعنی نبودن تفرقه و نفاق و درگیری و کشمکش یکی از عواملی که این وحدت را خدشه‌دار می‌کند، مفاهیم مشتبه‌ی است که دائماً در فضای ذهنی مردم پرتاب می‌شود. هر کس هم به گونه‌ای معنا می‌کند؛ جنجال و اختلاف غیر لازم درست می‌شود! البته دشمن در همه‌ی این مسائل سود می‌برد» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار روحانیون و مبلغان در آستانه‌ی ماه مبارک رمضان، ۱۳۷۹/۰۱/۲۶)	۲۴
وفاق مردم حول نظام اسلامی، حول احکام اسلام، حول قانون اساسی «وحدت ملی» را تشکیل می‌دهد.	«وحدت مردم، اتحاد قلبی مردم، اتحاد روحی مردم، محبت مردم، وفاق مردم حول نظام اسلامی، حول احکام مقدسه‌ی اسلام، حول قانون اساسی که قانون اساسی هم منطبق بر احکام اسلامی است حول قوانین کشور که لااقل اغلب آنها منطبق بر قوانین اسلامی است؛ اگر نگوئیم	۲۵

	همه‌اش منطبق است «وحدت ملی» را تشکیل می‌دهد» (مقام معظم رهبری، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، ۱۳۷۹/۰۱/۲۶).	
۲۶	«یکی از عواملی که وحدت ملی را تأمین می‌کند، این است که آن کسانی که سخنشان در میان مردم، حوزه‌ی تأثیری دارد فتنه‌انگیزی نکنند. البته فتنه‌انگیزان و بد دل کردن مردم نسبت به یکدیگر، یکی از مواد برنامه‌ای است که دشمنان نسبت به این ملت در نظر دارند.. کسانی که زبان و قلمشان کار می‌کند، در درجه‌ی اول باید این را رعایت کنند» (مقام معظم رهبری، بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا(ع) در مشهد مقدس، ۱۳۷۹/۰۱/۰۶).	یکی از عواملی که وحدت ملی را تأمین می‌کند اینست، کسانی که سخنشان در میان مردم، حوزه‌ی تأثیری دارد فتنه‌انگیزی نکنند.
۲۷	«امیدوارم همه‌ی مسئولان، همه‌ی آحاد مردم و همه‌ی شخصیت‌های اثرگذار این دو شعار «امنیت ملی» و «وحدت ملی» را پاس بدارند و نه فقط به‌صورت یک شعار زبانی، بلکه به‌صورت یک شعار عملی تلاش کنند» (مقام معظم رهبری، پیام نوروزی، ۱۳۷۹/۰۱/۰۱).	همه مسئولان و همه آحاد مردم این دو هدف بزرگ امنیت ملی و وحدت ملی را با حرکت عملی پاس بدارند.
۲۸	«شما روحانیون و فضایی جوان میان مردم منتشر شوید و این احساس اعتماد و این احساس آرامش و این احساس وحدت و این احساس وفاق و این احساس حاکمیت مهر و محبت را به همه جا منتقل و منعکس کنید» (مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار روحانیون و مبلغان در آستانه‌ی ماه مبارک رمضان، ۱۳۷۷/۰۹/۲۳).	روحانیون و فضاء جوان باید احساس اعتماد و آرامش و وحدت را در سرتاسر کشور منتشر کنند.
۲۹	امیرالمؤمنین را مایه اختلاف بین شیعه و سنی و فرقه‌های اسلامی قرار ندهید امیرالمؤمنین نقطه وحدت است نه نقطه افتراق... دست‌هایی بسیار فعالی در کارند برای ایجاد اختلافات مذهبی، جنگ شیعه و سنی، نفرت مذاهب اسلامی از یکدیگر (مقام معظم رهبری، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۳/۰۸/۱۵).	دست‌های بسیار در کارند برای ایجاد جنگ مذهبی
۳۰	«وحدت ملی و امنیت ملی) باشد. این برای ما دو شعار اساسی است. (وحدت ملی)، همان چیزی است که می‌تواند پشتوانه‌ی همه‌ی تلاش‌های دولتمردان و مسئولان و مبارزان و دلسوزان این کشور و این انقلاب باشد وحدت ملی، شعار اساسی و حیاتی برای کشور ماست» (مقام معظم رهبری، پیام نوروزی به‌مناسبت حلول سال، ۱۳۷۹/۰۱/۰۱).	وحدت ملی شعار اساسی و حیاتی برای کشور ماست و همه ملت در برابر این شعار مسئولند.

مضامین پایه

در جدول شماره یک همان‌طور که شاهد هستید بیانات مقام معظم رهبری را انتخاب کردیم و مضامین پایه‌ای استخراج گردید. مضامین پایه‌ای که در درجه اول در زمینه دشمن، اهداف و تاکتیک‌های دشمن که هدف آنها ایجاد ناامنی با روش‌های مختلف نفوذ و تفرقه در بین مردم و کارگزاران حکومتی؛ برای ناامید کردن مردم از حکومت است؛ که لازمه آن تقویت نهادهای امنیت ملی و هوشیاری و آگاهی مردم و مسئولین

را می‌طلبد، و این میسر نمی‌شود مگر با وفاق و همدلی و همراهی عموم مردم و تأمین رفاه عمومی و رفع عوامل ناامنی و نارضایتی مردم به همت همه مسئولان، روحانیون، فضلاء و آحاد مردم. در جدول شماره دو مضامین پایه به دسته‌های کلی‌تر و به صورت مضامین سازمان‌دهنده استخراج شد و مضامین فراگیر از مضامین سازمان‌دهنده به دست آمد.

جدول ۲: از مضامین پایه‌ای به مضامین فراگیر

جدول شبکه مضامین			
ردیف	مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
۱	هدف دشمن از بین بردن امنیت عمومی و اجتماعی مردم و به ستوه آوردن مردم است	تنبیه متجاوز و شناسایی اهداف و تاکتیک‌های دشمن	دشمن شناسی
۲	تشخیص هوشمندانه نقشه دشمن		
۳	اختلال در امنیت داخلی، گاهی به بیرون از مرزها وصل می‌شود		
۴	شناسایی تاکتیک‌های دشمن برای از بین بردن احساس امنیت ملی مهم است		
۵	هدف دشمن ایجاد اختلاف و شکاف در بدنه حاکمیت نظام و در بین مسئولان است		
۶	دشمن مخالف توانمندی دفاعی بازدارنده است		
۷	اشتباه، غفلت، کوتاهی، ساده لوحی جزء مهم و عنصر اساسی در موفقیت دشمن است	شناخت عوامل موفقیت دشمن در ایجاد ناامنی	
۸	مجروح کردن امنیت، مجروح کردن اقتدار نظام است این عامل ناامنی است		
۹	تولید کار، تولید کالا، علم، ثروت، فناوری، معرفت، عزت، تولید انسان کارآمد ... در این گستره‌ی وسیع، این تأمین‌کننده‌ی امنیت ملی و اقتدار و پیشرفت کشور است	شناخت عوامل تأمین‌کننده امنیت ملی	رضایت‌مندی عمومی
۱۰	با همه عوامل و ابعاد ناامنی باید مبارزه کنید: بیکاری، اعتیاد، مواد مخدر، جاه طلبی‌ها، دخالت و تحریکات دشمن خارجی		
۱۱	امنیت، حق عمومی و متعلق به همه‌ی مردم در سرتاسر کشور است	داشتن طرح و برنامه و هدف برای ایجاد امنیت	
۱۲	برای ایجاد امنیت با هدف‌گذاری برنامه‌ریزی، عمل کنید و عمل خودتان را با شاخص اندازه‌گیری کنید		

وظیفه شناسی و احساس مسئولیت	ویژگی‌های دستگاه‌های ذی‌ربط تأمین‌کننده امنیت ملی	۱۳	برای مقابله با ناامنی باید هوشیاری، قاطعیت، سرعت اقدام، پیگیری خستگی‌ناپذیر و نگاه یکسان به همه‌ی عوامل ناامنی داشت
		۱۴	برخورد با عامل ناامنی بایستی قاطع، هوشمندانه، بخردانه، فراتر از همه‌ی بازی‌های جناحی باشد
		۱۵	شناسایی نفوذی‌هایی که از خارج وارد کشور می‌شوند
	تقویت نهادهای تأمین‌کننده امنیت	۱۶	اگر مسئولیت‌های مسئولان نیروهای مسلح به‌خوبی شناخته و اجرا شود، امنیت تأمین خواهد شد
		۱۷	دستگاه‌های تأمین‌کننده امنیت باید همدیگر را حفظ و تقویت کنند و با عوامل تضعیف‌کننده مقابله و برخورد نمایند
		۱۸	نیروی مسلح دژ امنیت ملی است دلیرانه، فداکارانه، هوشمندانه وظیفه و نقش خود را بدانند می‌توانند این امنیت و این نیاز را تأمین کنند
		۱۹	شاخصه هویت نظامی نیروهای مسلح ما: ایجاد امنیت از روی عقیده، از روی جهت‌گیری دینی انجام می‌دهند
	لزوم هوشیاری - آگاهی و داشتن بینش سیاسی	۲۰	لزوم هوشیاری مردم و مسئولین و آگاهی دادن به مردم درمورد هدف دشمن که از بین بردن امنیت ملی کشور است
		۲۱	لزوم وجود حد و مرز و خط قرمز در درگیری‌های سیاسی و کارهای سیاسی
۲۲		نقش قلم‌های مزدور در ایجاد فضای ناامنی کمتر از نقش دشمن نیست	
وحدت ملی	۲۳	وحدت ملی پشتوانه امنیت ملی است	
	۲۴	امنیت ملی ناشی از وحدت ملی است	
	۲۵	وفاق مردم حول نظام اسلامی، حول احکام اسلام، حول قانون اساسی «وحدت ملی» را تشکیل می‌دهد	

		یکی از عواملی که وحدت ملی را تأمین می‌کند اینست، کسانی که سخنان در میان مردم، حوزه‌ی تأثیری دارد فتنه‌انگیزی نکنند	۲۶
	حرکت عملی آحاد مردم در راستای وحدت ملی و امنیت ملی	همه مسئولان و همه آحاد مردم این دو هدف بزرگ امنیت ملی و وحدت ملی را با حرکت عملی پاس بدارند	۲۷
		روحانیون و فضاء جوان باید احساس اعتماد و آرامش و وحدت را در سرتاسر کشور منتشر کنند	۲۸
		دست‌های بسیار در کارند برای ایجاد جنگ مذهبی	۲۹
		وحدت ملی شعار اساسی و حیاتی برای کشور ماست و همه ملت در برابر این شعار مسئولند	۳۰
مضمون محوری: حفظ نظام در مقابل دشمن			

مضامین سازمان دهنده

در جدول شماره دو ۹ مضمون سازمان دهنده از مضامین پایه انتزاع شده که شامل: ۱. تنبیه متجاوز و شناسایی اهداف و تاکتیک‌های دشمن؛ ۲. شناخت عوامل موفقیت دشمن در ایجاد ناامنی؛ ۳. شناخت عوامل تأمین کننده امنیت ملی داشتن؛ ۴. طرح و برنامه و هدف برای ایجاد امنیت؛ ۵. ویژگی‌های دستگاه‌های ذی‌ربط تأمین کننده امنیت ملی؛ ۶. تقویت نهادهای تأمین کننده امنیت؛ ۷. لزوم هوشیاری - آگاهی و داشتن بینش سیاسی؛ ۸. وفاق مردم حول نظام، احکام اسلام، قانون اساسی؛ ۹. حرکت عملی آحاد مردم در راستای وحدت ملی و امنیت ملی.

مضامین فراگیر

با بررسی و تحلیل صورت گرفته در مضامین پایه و مضامین سازمان دهنده، به چهار مضمون فراگیر به‌عنوان شاخصه‌های کارآمدی درحوزه امنیت ملی رسیدیم

دشمن شناسی

هدف از یک زندگی متعالی، رشد و شکوفاشدن استعدادهای بالقوه انسان در مسیر قرب الی‌الله است و این مهم در سایه آرامش و امنیت میسر است؛ و نظام سیاسی هر کشوری به‌عنوان متولی و ایجاد کننده آرامش و امنیت می‌باشد اما گاهی ممکن است عواملی، اشخاصی، گروه‌هایی، کشورهایی و غیره؛ مخل این آرامش و امنیت شوند؛ لذا یکی از مهم‌ترین شناخت‌هایی که در طول زندگی انسان ضرورت پیدا می‌کند دشمن شناسی است. دشمن ممکن است بیرونی باشد یا درونی، آشکار باشد یا پنهان باشد، کوچک باشد یا بزرگ

باشد، در بین دوستان نفوذ کند یا آشکارا به دشمنی پردازد و غیره؛ لذا شناخت دشمن و شناخت استراتژی‌ها و تاکتیک‌های دشمن اهمیت زیادی دارد.

یکی از مضامین مهمی که از مضامین پایه‌ای بیانات رهبری استخراج شد دشمن شناسی است. مقام معظم رهبری به شدت بر شناخت دشمن و روش‌های دشمنی‌اش تأکید دارند و غفلت از آن را خطر بزرگی می‌دانند: «دشمن را بشناسید، دشمن را بشناسید. یکی از خطراتی که هر ملت‌ی را تهدید می‌کند این است که دشمن خودش را نشناسد، دشمن خودش را دشمن نداند؛ یا دوست بداند یا بی‌طرف بداند؛ این خطر خیلی بزرگی است. این خواب‌رفتگی است. هم دشمن را بشناسید، هم روش‌های دشمنی‌اش را بشناسید؛ ببینید چه جوری دشمنی می‌کند. دچار غفلت نشویم» (همان، ۱۳۹۶/۰۷/۲۶، بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی). از نظر ایشان باید برای حفظ نظام برای ایجاد امنیت ملی کشور باید دشمن را بشناسیم چرا که هدف صریح دشمنان خارجی براندازی نظام و از بین بردن امنیت ملی کشور و به ستوه آوردن مردم است. در این زمینه بیان می‌دارند: «هدف اینان از بین بردن «امنیت کشور» است. یعنی مردم از محل کسبشان، از محل کارشان، از محل زندگی‌شان، سلب امنیت و آرامش شود» (مقام معظم رهبری ۱۳۷۸/۰۵/۰۸)، خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران) از نظر ایشان: «دشمن وقتی می‌تواند به هدف‌های خودش برسد که بتواند در بدنه‌ی حاکمیت نظام و در مسئولان بخش‌های مختلف، اختلاف و شکاف ایجاد کند» (همان، ۱۳۷۹/۱۲/۲۶) بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران).

ایشان توصیه دارند: «بدانیم باید دشمن را شناخت، شیوه و سمت‌وسوی کار دشمن را دانست و به‌هنگام، به‌وقت با هر وسیله‌ای که در اختیار من و شما هست، در مقابل او باید ایستاد» (همان، ۱۳۹۵/۱۰/۱۹، بیانات در دیدار مردم قم). تاکتیک دشمن برای از بین بردن امنیت ملی باید شناسایی شود از جمله تاکتیک‌های دشمن، ایجاد اختلاف و شکاف در بدنه حاکمیت و در بین مسئولان است ایشان معتقدند عنصر مهم موفقیت دشمن، اشتباه، غفلت، ساده‌لوحی ما است که دشمن را جدی نگیریم و آحاد مردم به خاطر داشته باشند که «مجروح کردن امنیت، مجروح کردن اقتدار نظام است و این خودش عامل ناامنی است» (همان، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵) بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها).

رضایت‌مندی عمومی

در دوران مدرن علاوه بر ایجاد نظم و امنیت که از کارویژه‌های مهم دولت است، ایجاد رفاه عمومی و توسعه همه جانبه از کارکردهای دولت و خواست مردم است. نظام‌های سیاسی باید کارآمدی خود را افزایش دهند و به نتایج مادی حکمرانی خود بیفزایند تا مشروعیت خود را بیشتر کنند چرا که کارآمدی نقش مهمی در ثبات و تداوم مشروعیت دارد (حسینی‌زاده، ۱۳۹۷: ۳۳۹). مسلماً رضایت مردم در طول رضایت خداوند قرار دارد و مبارزه با بی‌قانونی، ایجاد زمینه برای رشد و بروز استعدادها، افزایش سطح دانش، مهارت و توانمندسازی شهروندان و غیره موجب رضایت‌مندی عمومی مردم جامعه می‌شود.

از نظر مقام معظم رهبری بهبود معشیت مردم تأمین کننده امنیت ملی است؛ و باید با ابعاد ناامنی مبارزه کنید: بیکاری، اعتیاد، مواد مخدر و غیره؛ ایشان بیان می‌دارند: «وقتی اشتغال نباشد یا کم باشد در جامعه بیکاری باشد این خودش یکی از عوامل ناامنی است. وقتی اعتیاد و مواد مخدر رواج داشته باشد، از عوامل ناامنی است» (همان، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵) بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها).

ایشان به ارتقاء کیفیت خدمات و گسترش عدالت اجتماعی تأکید بسیار دارند: «اساس سیاست کلی اقتصادی کشور، عبارت است از رفاه عمومی و عدالت اجتماعی» (همان، ۱۳۷۲/۰۵/۱۲) بیانات در مراسم تنفیذ حکم دوره‌ی دوم ریاست جمهوری آقای هاشمی رفسنجانی؛ هدف اصلی در کشور ما و در نظام جمهوری اسلامی، عبارت از تأمین عدالت است و رونق اقتصادی و تلاش سازندگی، مقدمه‌ی آن است (همان، ۱۳۷۲/۰۱/۰۱) پیام نوروزی به مناسبت حلول نو). از نظر ایشان برای این کار باید تولید را گسترش داد ولی منظورشان فقط تولید کالا نیست؛ تولید کار، تولید علم، تولید فناوری، تولید ثروت، تولید معرفت، تولید فرصت، تولید عزت و منزلت، حتی تولید انسان‌های کارآمد و آن را رمز سعادت ملت می‌دانند و معتقدند این تأمین کننده‌ی امنیت ملی و اقتدار و پیشرفت کشور است حتی ایشان سیاست‌های جاه طلبی‌ها بعضی‌ها را عامل ناامنی می‌دانند. از طرفی ایشان تأکید دارند که گستره امنیت وسیع است و حق عموم مردم است؛ لذا برای تأمین امنیت ملی باید طرح و برنامه داشت و دست به اقدام زد و در انتها عمل خود را با شاخص درست اندازه‌گیری کرد. بنابراین برای درک کامل‌تر امنیت ملی نمی‌توان صرفاً به بُعد نظامی توجه داشت به‌ویژه با توجه به شرایط عصر حاضر سایر ابعاد از اهمیت زیادی برخوردار است.

وظیفه شناسی و احساس مسئولیت

از نظر ایشان دستگاه‌های ذی‌ربط ایجادکننده‌ی امنیت ملی یعنی نیروی انتظامی، وزرات اطلاعات، ارتش، سپاه پاسداران، قوه قضائیه باید داری ویژگی‌های خاصی باشند و از جمله: هوشمندانه، قاطعانه، سرعت اقدام، پیگیری، نگاه یکسان به همه عوامل ناامنی و شناسایی نفوذی‌ها. «ناهوشیاری، اولین مصیبت است. اگر قاطعیت نداشته باشید بزرگترین مشوق برای بوجودآوردندگان ناامنی است. پیگیری نکردن، بلایی است که من آن را در بسیاری از جاها می‌بینم، نگاه یکسان به همه‌ی عوامل ناامنی هم مهم است» (همان ۱۳۷۹/۱۱/۲۵) بیانات در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها).

ایشان به شدت تأکید دارند که نیروی مسلح دژ امنیت ملی ماست که باید با شناخت مسئولیت دلیرانه، قاطعانه، فداکارانه، هوشمندانه و از روی عقیده و جهت‌گیری دینی عمل کنند چرا که شاخصه هویت نظامی ما را ایجاد امنیت از روی عقیده و جهت‌گیری دینی می‌دانند. ایشان تأکید دارند که دستگاه‌های تأمین کننده امنیت باید یکدیگر را حفظ و تقویت کنند و نگذارند تضعیف شوند چرا که تضعیف این دستگاه‌ها، به ضرر امنیت ملی کشور است. و تقویت نیروی نظامی به معنای جنگ طلبی نیست.

مقام معظم رهبری معتقدند «در درگیری‌های سیاسی و مسائل بیهوده حد و مرزی بگذارید و خط قرمزی داشته باشید تا دشمن سوء استفاده نکند» (همان، ۱۳۷۸/۰۴/۲۱) بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان به

همراه اقشار مختلف مردم) و لازمه این کارداشتن بینش سیاسی، هوشیاری و آگاهی و احساس مسئولیت در برابر امنیت ملی مردم و مسئولین است.

وحدت ملی

وحدت ملی یعنی اشتراک همه افراد ملت در آمال و مقاصد چنان که به منزله مجموعه واحدی به شمار آیند به عبارت دیگر وحدت ملی به این معنی است که مردم استان‌های یک کشور دارای هر زبان، هر نژاد، هر مذهب و هر مسلک باشند، باید همیشه و در همه حال در امور اساسی به‌ویژه سیاست خارجی در برابر بیگانه متحد بوده و وطن را حفظ نمایند. در اختلافات بزرگ و کوچکی که دارند بیگانه را دخالت ندهند و حل و فصل آنها را به خردمندان ملت خود واگذار کنند (آقابخشی، ۱۳۷۹: ۳۲۸).

مقام معظم رهبری به شدت بر وحدت ملی تأکید دارند و آن را مقدمه و لازمه امنیت ملی می‌دانند. وحدت ملی را پشتوانه‌ی نظام و انقلاب و اصل مهم و اساسی می‌دانند. وحدت ملی و امنیت ملی دو شعار اساسی و حیاتی می‌داند و بیان می‌دارند: «من بر روی «وحدت ملی» تأکید بیشتری دارم؛ به خاطر اینکه امنیت هم ناشی از وحدت است» (همان، ۱۳۷۹/۰۱/۲۶) بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران).

از نظر ایشان وفاق مردم حول نظام، احکام اسلام، قانون اساسی، وحدت ملی را تشکیل می‌دهد؛ وحدت ملی می‌تواند امنیت را تأمین کند لذا ایشان توصیه می‌کنند در راستای وحدت ملی و امنیت ملی همه مسئولان، روحانیون، صداسیما، ائمه جمعه، عناصر تبلیغاتی و آحاد مردم و همه کسانی که سخن‌شان تأثیر دارد این دو شعار را پاس بدارید و در راه این دو هدف بزرگ با عمل تلاش کنید نه صرفاً با حرف. ایشان بر نقش نخبگان علمی و فرهنگی و قلم به دستان تأکید دارند که مواظب باشند بیان و قلم‌شان موجب شایعه پراکنی، بدبینی و تفرقه در بین مردم نشود «کسانی که زبان و قلمشان کار می‌کند، در درجه‌ی اول باید این را رعایت کنند که آنچه می‌گویند، ایجاد بدبینی نکند. مردم نسبت به یکدیگر بدبین شوند، یا مردم نسبت به مسئولان بدبین شوند؛ این باز یک نوع فتنه‌سازی و گناه دیگری است (همان، ۱۳۷۹/۰۱/۰۶) بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضاع (ع) در مشهد مقدس).

بنابراین نظام سیاسی باید با تمام قوا در جهت ایجاد روحیه همکاری و مشارکت مردم تلاش کند چرا که از نظر مقام معظم اتحاد مردم موجب مصون ماندن جامعه از هرگونه آفت است.

مضمون محوری: حفظ نظام در مقابل دشمن

انسان‌ها زندگی اجتماعی خود را درون نظام سیاسی و حکومت شکل می‌دهند عملاً زندگی بدون وجود حکومت و نظام سیاسی برای ایجاد نظم و امنیت به‌عنوان اولین نیاز بشر، مشکل و حتی غیرممکن است؛ و این ضرورت اجتماعی، یک ضرورت عقلی است.

مقام معظم رهبری در اهمیت ایجاد و حفظ نظام اسلامی بیان می‌دارند: «معروفی بالاتر از ایجاد نظام اسلامی و حفظ نظام اسلامی نداریم؛ هر کسی که در این راه تلاش کند، آمر به معروف است (همان، ۱۳۹۴/۰۱/۰۱) بیانات در حرم مطهر رضوی) که واجبی بالاتر از آن نداریم حفظ نظام اسلامی، از اوجب

واجبات است و اگر کسی این را منکر باشد، اسلام را نفهمیده است» (همان، ۱۳۷۴/۰۱/۱۶) بیانات در دیدار کارگزاران حج).

خداوند در قرآن می‌فرماید: «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تَرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ» (انفاق: ۶۰) «و شما (ای مؤمنان) در مقام مبارزه با آن کافران خود را مهیا کنید و تا آن حد که بتوانید از آذوقه و تسلیحات و آلات جنگی و اسبان سواری زین کرده برای تهدید و تخویف دشمنان خدا و دشمنان خودتان فراهم سازید» (انفال: ۶۰). پس یکی از مهم‌ترین راههای حفظ نظام سیاسی و جامعه اسلامی از شر دشمنان تجهیز و تقویت نیروی نظامی است. در اهمیت قوای نظامی و تجهیزات نظامی شکی وجود ندارد و مقام معظم رهبری بر اهمیت آن تأکید بسیار دارند و در این زمینه بیان می‌دارند: «کارآمدترین روش استکبار، ضربه‌ی نظامی است. آن وقتی که قدرت‌ها می‌خواهند قدرت‌نمایی‌شان را نشان بدهند، به ضربه‌ی نظامی متوسل می‌شوند. آن وقتی که نتوانند چنین کنند، راههای بلندمدت را در پیش می‌گیرند. اما می‌دانید که همیشه روش‌های بلندمدت و تدریجی، بعد از یأس از روش‌های کوتاه مدت و فوری است. در کوتاه مدت که نتوانستند کاری بکنند، مجبورند سراغ مسائل مدت طلب بروند. بنابراین، بایستی این نیروهای مسلح، قوی و آماده باشند» (همان، ۱۳۶۹/۱۰/۲۲) بیانات در دیدار با فرماندهان عالی‌رتبه‌ی نیروهای نظامی و انتظامی و اعطای آیین‌نامه‌ی انضباطی نیروهای مسلح به رئیس ستاد فرماندهی کل قوا).

اما در عین حال بیان می‌دارد که: وجود نیروهای مسلح و مطالبه‌ی تقویت نیروهای مسلح در هیچ کشوری، فی‌نفسه به معنای جنگ‌طلبی نیست (همان ۱۳۸۷/۰۲/۱۲) بیانات در مراسم نظامی مشترک یگان‌های نیروهای مسلح استان فارس) و اقتدار ملی، فقط به معنای توانایی‌های نظامی نیست؛ اقتدار ملی یک مسأله‌ی همه‌جانبه است (همان، ۱۳۸۰/۰۱/۰۱) پیام نوروزی به مناسبت حلول سال ۱۳۸۰. در محیط سیاست داخلی، یکی از چیزهایی که لازم است، «عدالت اجتماعی» است. بدون تأمین عدالت اجتماعی، جامعه‌ی ما اسلامی نخواهد بود (همان، ۱۳۶۸/۱۱/۰۹). سخنرانی در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام (و اگر امنیت نباشد، عدالت اجتماعی هم نخواهد بود) (همان، ۱۳۷۹/۰۱/۰۶) بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا(ع)). همان‌گونه غایت امنیت در احکام فقهی حفظ جان شهروندان، حفاظت از اموال و املاک عموم مردم، صیانت از حقوق مردم، صیانت از ارزش‌ها، حفاظت از محیط زیست و حراست از مرزها در برابر تهدیدات خارجی و داخلی و جلب رضایت آحاد ملت ذکر شده است و غایت امنیت ملی سعی و تلاش برای ایجاد امنیت، تقرب الهی، بروز و ظهور استعدادها و الهی شدن جامعه اسلامی است (لکزایی، نباتیان، کریمیان، ۱۳۹۵: ۵۵). پس اولین ضرورت حفظ نظام است در مقابل دشمنان تا در سایه نظام اسلامی غایت امنیت و امنیت ملی تحقق یابد.

آنچه مسلم است در عصر حاضر تنها نیروی نظامی، موجب تأمین حفظ نظام و تأمین امنیت ملی کشور نمی‌شود و نقش عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و غیره پررنگ‌تر از قبل شده است از این جهت است که حفظ نظام در مقابل دشمن به‌عنوان مضمون محوری بیانات و تأکیدات ایشان انتزاع شد و بقیه مضامین

حول این مضمون محوری می‌چرخند مضامینی چون دشمن شناسی، رضایتمندی عمومی، وظیفه شناسی و احساس مسئولیت، وحدت ملی در راستای حفظ نظام در مقابل دشمن به‌عنوان شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی مطرح شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

شکل ۱: تحلیل مضمومی شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی از دیدگاه مقام معظم رهبری

نتیجه‌گیری

آنچه در این مقاله در صدد بررسی و تبیین آن قرارگرفت شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی در آرا و اندیشه‌های مقام معظم رهبری بود. تا با تبیین شاخصه‌های کارآمدی در حوزه امنیت ملی در پرتو دیدگاه‌ها و آراء مقام معظم رهبری چراغ راهی برای مردم و مسئولین در این حوزه مهم باشد. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مضمون به تجزیه و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری پرداخته شد و مضامین پایه انتزاع شد ولی به علت محدودیت مقاله فقط ۳۰ مضمون آورده شد که در جدول شماره

یک تنظیم شد و در جدول شماره دو از مضامین پایه، ۹ مضامین سازمانده دهنده و ۴ مضامین فراگیر استخراج شد. در بازنگری دوباره بیانات مقام معظم رهبری مضمون محوری به دست آمد که محور تمام بیانات ایشان بود و آن حفظ نظام در برابر دشمنان خارجی است که حاصل سال‌ها مبارزه و ریختن خون هزاران شهید و جانفشانی‌های بسیار است تا در سایه حفظ نظام، غایت امنیت ملی محقق شود و آن حفظ ارزش‌های اسلامی و الهی شدن جامعه اسلامی و لازمه آن چهار اقدام مهم است که تحت عنوان مضامین فراگیر از دل مضامین سازمان‌دهنده استخراج شد: ۱. دشمن شناسی، ۲. رضایتمندی عمومی، ۳. وظیفه‌شناسی و احساس مسئولیت، ۴. وحدت ملی. این چهار مضمون را می‌توان شاخصه‌های مهم کارآمدی در حوزه امنیت ملی از دیدگاه ایشان دانست که اگر در اداره کشور از سوی مردم و مسئولین لحاظ شود و در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها اجرایی شود قطعاً امنیت ملی مردم، نظام و کشور تأمین و ارتقاء می‌یابند. از نظر مقام معظم رهبری امنیت ملی عنصر مهم برای اداره کشور است. دولت در سایه تحقق امنیت فراگیر و گسترده می‌تواند مسئولیت‌ها و تکالیف خود را به انجام برساند. مردم علاوه بر امنیت سیاسی، اجتماعی خواهان امنیت فرهنگی و اخلاقی هم هستند. بین امنیت ملی و اقتدار ملی ارتباط تنگاتنگ و غیرقابل انکاری وجود دارد. مجروح کردن و خدشه وارد کردن به امنیت ملی، خدشه وارد کردن به اقتدار نظام است. آنچه در بیانات مقام معظم رهبری حائز توجه است تأکید ایشان بر مردمی بودن شیوه تحقق امنیت در کشور است. امنیتی که با حضور و نقش مؤثر مردم باشد امنیتی پایدار و گسترده خواهد بود و زمانی همراهی و مشارکت مردم رو شاهد هستیم که مردم از حکومت نظام سیاسی رضایت داشته باشند؛ همان‌طور که مقام معظم رهبری فرمودند: بیکاری، اعتیاد مشکلات اقتصادی، فساد مدیران و غیره شاید در ظاهر ربطی به امنیت ملی نداشته باشد ولی در واقع بدون ربط نیست و همچون زنجیره‌های همه این عوامل بهم مرتبط هستند و در نهایت کارآمدی نظام را زیر سؤال می‌برند. نارضایتی مردم در بلندمدت و حل نشدن مشکلات معیشتی و تأمین خواسته و رفاه عمومی، اشتغال و غیره می‌تواند موجب رفتارهای پر خطر در داخل و گاهی سوءاستفاده عوامل خارجی و دامن زدن به نارضایتی عمومی شود و کارآمدی نظام و توانایی نظام در انجام وظایف به‌ویژه تأمین امنیت ملی به چالش کشیده شود. شناخت تاکتیک‌ها و شیوه‌های نفوذ و داشتن هوشیاری بالا در حدس نقشه‌های دشمن از وظایف نهادهای امنیتی و مسئولان است. دادن آگاهی به مردم و تلاش در ایجاد وحدت ملی و رضایتمندی عمومی در ایجاد و حفظ امنیت ملی نقش بسیار مهمی دارد. مضمون محوری تمام بیانات به‌ویژه در حوزه امنیت ملی حفظ نظام در برابر دشمن خارجی است و همه آحاد ملت وظیفه دارند در این راستا حرکت کنند.

References

- The Holy Quran.
- Ali Asghar, Eftekhari (2013), *Social Security*, Tehran: Institute of Humanities Studies
- Ali, Aghabakhshi (1991), *Culture of Political Science*, Tehran: Chapar
- Bari, Burzan (1999), *People, Governments and Fear*, Tehran: Strategic Studies Research Institute.
- Dariush, Ashouri (2008), *Political Encyclopedia*, Tehran: Morvarid Publishing, 16th Edition
- Farhad, Darvishi (1997), *A Theoretical Thinking on National Security: Preparations and Approaches*, Tehran: Publications of the IRGC Command and Staff College
- Ghavam, Abdolali (1993), *Principles of Foreign Policy and International Politics*, Tehran: Samt.
- Hoffman Stanly (1981), "Security in the Age of Turbulance; Means of Response in Third World Conflict and International Security", *Adelghi Papers*, No.167, summer 1981: 405.
- Hossein, Seifzadeh (1999), *Principles of International Relations*, (A Web) Tehran: Justice.
- Houshang, Ameri (1991), *Principles of International Relations*, Tehran: Agah.
- Information base of the Office for the Preservation and Publication of the Works of the Supreme Leader of the Revolution: /www.khamenai.ir
- Jafar, Nekounam (2008), *Research Method with Emphasis on Islamic Sciences*, Qom: Qom University.
- Jalil, Roshandel (1993), *National Security and the International System*, Tehran: Samt.
- Lippman, Walter (1943), *U.S. Foreign Policy: Shield of Republic*; Boston: Little Brown and Co, p 5.
- Mohammad Ali, Hosseinizadeh (2018), A Thought on the Fundamentals of the Legitimacy of the Political System, *Tehran: Quarterly Journal of Politics, Journal of the Faculty of Law and Political Science, Volume 48, Number Two.*
- Mohammad Javad, Larijani (1994), *Government: Discussions on Legitimacy and Efficiency*, Tehran: Nashr-e-Roush.
- Mohammad Reza, Tajik (2002), *An Introduction to the National Security Strategies of the Islamic Republic of Iran Approaches and Strategies*, Tehran: Discourse Culture.
- Mohammad, Moin (1972), *Persian Culture*, Tehran: Amirkabir
- Mohammad, Sheikhzadeh; Hassan, Abedi Jafari; Mohammad Saeed, Taslimi; Abolhassan, Faghihi (2011) Content Analysis and Thematic Network: A Simple and Effective Method for Explaining Existing Patterns in Qualitative Data, *Quarterly Journal of Strategic Management Thought* No. 10: 159.
- Najaf, Lakzai; Mohammad Ismail, Nabatian; Noorullah, Karimian (2016), *National Security of the Islamic State from the Perspective of Shiite Jurisprudence*, *United Politics Quarterly*, No. 14: 55.

-
- Oveh, Flick (2008), *An Introduction to Qualitative Realization*, translated by Hadi Jalili, Tehran: Publishing.
 - Rahmatollah, Sediq Sarvestani (1996) *Application of Content Analysis in Social Sciences*, Quarterly Journal of Social Studies, No. 8: 94
 - Robert, Mandel (2000), *Variable Face of National Security*, Translated by Strategic Studies Research Institute, Tehran: Strategic Studies Research Institute.
 - Seymour, M. Lipst (1995), *Legitimacy and Efficiency*, translated by Reza Zabib, Culture of Development, Fourth Year, No. 18: 11.
 - Soghra, Moeini (1991), *Dictionary of Words and Terms of Management and Organization*, Tehran: Ministry of Agriculture.
 - Stephen, Robbins (2007), *Organization Theory (Organizational Structure and Design)*, translated by Mehdi Alvani and Hassan Danaeifard, Tehran: Saffar.
 - Will, Durant (1986), *History of Civilization*, translated by Ahmad Batahi, Tehran: Islamic Revolution Publishing Organization, first edition.
 - Zbigniew, Brzezinski (1990) *in Search of National Security*, translated by Ebrahim Khalili, Tehran: Ambassador.